

*Морозов Андрій Іванович, Шароватова Олена Павлівна,
Національний університет цивільного захисту України*

КОМПЕТЕНТІСНА ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ФАКТОР МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Міжнародна комісія з освіти для XXI століття базовими принципами, що виступають підґрунтям освіти, вважає – «вчитися жити, вчитися пізнавати, вчитися робити і вчитися співіснувати». А це багато в чому залежить не від отриманих знань і вмінь, а від додаткових рис та вправності, на позначення яких вживають поняття «компетенції» та «компетентності», що відповідають розумінню сучасних завдань освіти.

У світовій освітній практиці поняття компетентності є центральним. Ключові компетенції, визначені на симпозіумі «Ключові компетенції для Європи» (1996 р., м. Берн), ознаменували загальносвітову тенденцію оновлення освітнього процесу. За рішенням Ради Європи молоді європейці мають володіти п'ятьма ключовими компетенціями: політичні й соціальні компетенції; компетенції, пов'язані з життям у багатокультурному суспільстві; компетенції, що передбачають володіння усною та письмовою комунікацією; компетенції, пов'язані зі стрімкою інформатизацією суспільства.

Тож, компетенція - це коло питань, явищ, в яких людина компетентна, має відповідний рівень пізнання і досвід. Компетентний - той, хто знає, обізнаний; авторитетний у певній галузі; фахівець, що володіє компетентністю. Компетентність - це здатність установити й реалізувати зв'язок між «знанням-умінням» і ситуацією. Можна сказати, що компетенції - це завдання (поставлені перед людиною), а компетентності - результати.

До основних складових компетентності належать:

- знання, а не просто інформація, що швидко змінюється; різновиди знань, які необхідно вміти знайти і спрямувати в русло своєї діяльності;
- уміння використовувати ці знання в конкретній ситуації; розуміння, яким способом можна здобути ці знання;
- адекватне оцінювання - себе, світу, свого місця у світі, конкретних знань, необхідності їх для своєї діяльності, а також методу їх отримання або використання.

Важливо зазначити, що рівень освіченості, особливо за сучасних умов, не визначається обсягом знань, їх енциклопедичністю. Із позицій компетентнісного підходу рівень освіченості визначається здатністю розв'язувати проблеми різної складності на основі наявних знань. Компетентнісний підхід не заперечує значення знань, але він акцентує увагу на здатності використовувати здобуті знання. Результати навчальної діяльності розглядаються як особисті досягнення тих, хто навчається. Важливим стає не наявність у них внутрішньої організації знань, а здатність застосовувати компетентності в навчанні та житті.

Принципами компетентнісного підходу в освіті є:

- освіта для життя, успішної соціалізації в суспільстві та особистісного розвитку на основі засвоєння тими, хто навчається, соціально значущих умінь (компетенцій);
- оцінювання для надання можливості особі, що навчається, самій планувати свої освітні результати й удосконалювати їх у процесі постійної самооцінки;
- різноманітні форми організації самостійної, осмисленої діяльності тих, хто навчається, на основі власної мотивації та відповідальності за результат;
- матрична система управління, делегування повноважень, залучення осіб із зовнішнього оточення до управління освітою та оцінювання діяльності, свобода педагога у виборі засобів прищеплення учнівській аудиторії соціальних пріоритетів (компетенцій).

Відтак, компетентнісний підхід протистойть: традиційному предметному навчанню, в основі якого - ідея трансляції та засвоєння знань (інформації); селективній, дворівневій (знає - не знає) системі оцінювання; примусовим формам організації

навчальних занять (як у конвеєрному способі організації праці); вертикальній, ієрархічно організованій системі адміністративного керування.

При цьому важливо пам'ятати, що компетентнісний підхід – лише один із чинників, що сприяють модернізації змісту освіти, він лише доповнює низку освітніх інновацій, не применшуючи значення класичних підходів.

В умовах сьогодення перелік компетентнісних вимог до майбутніх спеціалістів, зокрема у сфері охорони праці, є доволі широким хоча і потребує певної деталізації та уточнень, що відповідають вимогам часу.

У Національному університеті цивільного захисту України, аби кардинально поліпшити якість підготовки майбутніх фахівців за спеціальністю «Охорона праці», за умов реалізації компетентнісного підходу пріоритет надається нетрадиційним формам проведення практичних занять за конкретними, актуальними для сучасного виробництва темами, які викладають науково-педагогічні працівники кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки. Також систематично проводяться спеціальні заняття, у процесі яких слухачі мають можливість виявляти свої ораторські та дискусійні здібності. Основним завданням таких занять є поглиблення й закріплення теоретичних знань, отриманих в аудиторіях та у процесі самостійної роботи і переведення їх у довготривалу пам'ять.

Реальне наближення до виконання професійних обов'язків майбутні випускники кафедри відчують і під час проходження навчальної виробничої практики у підрозділах виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України у Харківській області. Тут здійснюється стажування студентів на посаді страхового експерта з охорони праці.

На кафедрі, крім лабораторії з охорони праці, обладнаної всіма необхідними засобами для проведення кількох десятків видів лабораторних робіт, створена і спеціалізована навчальна аудиторія з охорони праці відповідно до нормативних рекомендацій з організації роботи кабінету промислової безпеки та охорони праці, який на виробництві є організаційним та навчально-методичним осередком пропаганди знань серед молоді, поширення позитивного досвіду щодо профілактики виробничого травматизму та профзахворювань, запобігання аварій тощо.

Протягом усього періоду навчання викладачі вимагають від курсантів та студентів не лише засвоєння навчального матеріалу, але й вчать мислити масштабно, розвивають здібності до аналізу, узагальнення та планування, аби вони вміли регулювати типові ситуації організаційно-виробничого характеру, приймати самостійні рішення в реальних умовах професійної діяльності. Саме це, як зазначалося вище, сьогодні складає цінність майбутнього спеціаліста, забезпечує його конкурентоспроможність на ринку праці.

Отже, науково-педагогічний склад кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки НУЦЗУ прагне забезпечити такий вид змісту освіти, який не зводиться до знаннево-орієнтованого компонента, а передбачає цілісний досвід слухачів із вирішення життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей, компетенцій. Результатом начального процесу стає більш швидке засвоєння курсантами і студентами програмного матеріалу з різних предметів; упевненіші відповіді, виконання самостійної роботи, наявність дослідницьких навичок; уміння запропонувати свій спосіб діяльності, аргументувати свої думки; уміння відстоювати свою точку зору; володіння навичками самоконтролю й самооцінки. Реалізація позицій компетентнісного підходу у навчальному процесі забезпечує: переорієнтацію з процесу на результат освіти в діяльнісному вимірі; зміщення акценту з накопичування нормативно визначених знань, умінь і навичок на формування й розвиток у слухачів здатності практично діяти, застосовувати досвід успішних дій у конкретних ситуаціях.

Таким чином, формування компетентностей, зокрема у майбутніх фахівців сфери охорони праці, дає: особі, яка навчається, - підтримку позитивної мотивації, розвиток інтересу; науково-педагогічним працівникам - професійне зростання; навчальному закладу - зміцнення позитивного іміджу; суспільству – підвищення якості освіти.